

Szőregi rózsatő

agrár és élelmiszergazdasági érték kategória – szegedi értéktár

Kiemelkedő Nemzeti Érték

Mottó: „A virágom... felelős vagyok érte. Hiszen olyan gyöngé! És olyan gyanútlan. Egybe sincs, mint négy semmi kis tövise, hogy a világtól védekezzék.”

(Antoine de Saint Exupéry: Kis herceg)

A szőregi rózsatő termesztése több mint száz éves múltra tekint vissza és az országban egyedülálló hagyományokkal rendelkezik. A rózsatő rendkívül munka- és szakértelem-igényes termesztése jellemzően több generációs családi gazdaságokban folyik.

A termesztési hagyományokat és a szakértelmet generációról generációra örökítik át Szőregen. Évente 4-5 millió rózsatő termesztése a szőregi gazdák magas szakértelmét mutatja.

Tudtad-e?

1. I.e 500-ban már nemesítettek rózsát Kínában és Görögországban?
2. Római Birodalomban legnépszerűbb dísznövénye volt, később, a kereszténység elutasította „luxusát”, így az viisszaszorult a kolostorkertekbe, gyógynövénynek tekintették.
3. Kleopátra Egyiptom híres uralkodója is rózsavizet, rózsaoilajat használt a férfiak elcsábításához.
4. Rózsával kapcsolatos az egyik legszebb magyar legenda is: Árpádházi Szent Erzsébet kötényében rózsává változik a szegényeknek szánt alamizsna.
5. A késő középkortól a rózsatermesztés központja Franciaország lett.
6. A XIII. században a rózsaterméséből készítették a rózsafüzéereket. A középkor Mária-képeinek, a templomok díszítésének elmaradhatatlan eleme, a reneszánsz festők (Michelangelo, Leonardo, Botticelli, Raffaello) képein sokszor fontos szerepet kapott a rózsatermés.
7. Az angol York-ház és a Lancaster-ház címerében fehér, illetve vörös rózsatermés található, az uralkodóházak viszálya Rózsák háborúja (1455-1485) néven vonult be a történelembe. William Shakespeare angol író regényében örökítette meg a viszályt.
8. A zene világában is megjelenik a rózsatermés: Goethe: *Pusztai rózsatermés című versét Schubert zenésítette meg, Heine: A rózsatermés, a liliom című költeménye pedig Schumann egyik dalciklusának tétele. Rózsaszál sarjad Iluska sírján Kacsóh Pongrácz-Bakonyi Károly-Heltai Jenő: János vitéz című operettjében, Richard Strauss Rózsatermés, Csajkovszkij Csipkerózsikája, Schubert Heideröslin dala, Carmen vörös rózsája*

9. Márk Gergely rózsanemesítő ötvenéves munkássága révén 165 államilag elismert és több mint 600 törzskönyvezett fajtát nemesített.
 10. Szőregen a termelők 1999 óta minden év júniusában háromnapos programsorozattal ünneplik Európa-szerte híres virágaikat. A Szőregi Rózsaünnepen virágdíszbe öltöznek a település utcái, terei.
 11. Szőreg környékén évente mintegy 4,5-5 millió rózsatő nevelkedik.
 12. Léteznek ehető rózsák?
 13. A rózsák lehet pl. tea, futó, park törperőzsák is?
- 13+1. Az egyik legismertebb rózsák Antoine de Saint Exupéry Kis hercegének rózsája.

Története

Rózsák

A rózsák (*Rosa*), a rózsafélék (*Rosaceae*) családjába. Több száz vadrózsafajt tart számon a tudomány. A rózsák tüskés bokor- vagy kúszónövénycsoportot alkotnak, akár a 2–5 m magasságot is elérhetnek. A szélsőséges, terméketlen területek kivételével mindenhol megélnek, de legszebben virágoznak a tápanyagban gazdag, meszes földrétegben. Ősszel kell ültetni lombhullás után, és tavasszal szépen visszametszeni. Szereti a bőséges öntözést és tápozást.

Többségük lombhullató, de néhány (főleg a Délkelet-Ázsiában őshonos) faj teljesen vagy részlegesen örökzöld. A levelek széle csipkés, és gyakran apró tüskék találhatók a szárok alsó részén.

A legtöbb rózsafaj virága öt szirmlevéllel rendelkezik. Sokoldalúan alkalmazható dísznövény. Vágásra, csokrok, koszorúk készítésére, virágvázákba a legszebbek a teahibridek. Június elejétől őszig virágoznak, hosszú szárúak, szép alakú és színű virágot nyitnak. Nagy részük igen kellemes illatú.

Hazánkban a vadrózsák termése, a csipkebogyó egészséges, vitaminokban gazdag (C, B, K, P-vitamin) lekvár alapanyagát szolgáltatja.

A csipkebogyót évszázadok óta alkalmazzák a népi gyógyászatban is: teáját vese- és hólyagbetegségek ellen javasolják, de vizsgálják gyógyító hatását magas vérnyomás, bélhurut, epe- és májzavarok ellen is. Készítenek belőle bort, pálinkát és likőrt.

(Forrás: <http://www.balintgazda.hu/minden-heten-szuret/junius/rozsa.html>)

Szőregen

A Tisza-Maros szögében a kedvező talaj és éghajlati viszonyok között már a XIX. században kialakul a kertészeti kultúra. A kertészek kezdetben dohánytermesztők, majd dísznövény és gyümölcsfakertészek voltak. Az első rózsakertet Pillich Kálmán hozta létre 1871-ben.

Ezt követően rohamosan terjedt a rózsatermesztés először az újszegedi kertészek körében, majd az ott tanuló szőregi származású kertészek között. Az első szőregi kertész az Újszegedről 1901-ben kiköltöző Kovács Márton (1877-1956), községi bíró volt. 1894-ben alapította kertészetét. Később több szőregi hozott létre önálló kertészetet.

Napjainkban

A termelés napjainkban is családi szinten történik, 1936-ban termelőszövetkezet hoztak létre hogy segítsék a rózsatövek értékesítését. Ma is a legnagyobb termelt mennyiséget az 1967-ben, magántőkéből, és magánkezdemenyezésként alapított, Szőregi Virág-Dísznövény ÁFÉSZ tagjai viszik piacra. A jó minőségű rózsatövek (évente 4-5 millió) túlnyomó hányada, külföldön, elsősorban Európában talált vevőre már az 1930-as években is. A magyar piacra a termelés kb. 10%-a kerül.

Kitüntetés

2004-ben a Szőregi Virág-Dísznövény ÁFÉSZ kezdeményezésére Magyarországon eredetmegjelölési oltalmat kapott a szőregi rózsatő. Az eljárás során pontosan rögzítették a „szőregi rózsatő” ismérveit, a termesztési eljárással szembeni elvárásokat. A védelem nem virágfajtákra, hanem a termesztés rendjére vonatkozik. A dokumentáció a talaj minőségétől az ültetésen, szemzésen, locsolási renden és metszésen át taglalja azt is, hogy miként kell eljárnia egy-egy termelőnek ahhoz, hogy növénye megkaphassa a szőregi védjegyet.

A 2012. évi XXX. törvény értelmében a szőregi rózsatő közösségi oltalom alatt álló kiemelt nemzeti érték címet kapott, és 2013. január 31-én a bekerült a Magyar Értéktárba, a Szeged városi majd, a Csongrád Megyei Értékek listájába is.

Az eredetvédelmi okirat szerint előállítása nemcsak Szeged-Szőreg, hanem Szeged-Mihálytelek, Szeged-Gyálarét, Deszk, Újszentiván, Kübekháza, Tiszasziget és Algyő települések területén is lehetséges a rózsatő termesztése.

Rózsafajták

A kereskedelmi forgalomban és a virágboltokban található rózsák különféle fantázianevekkel (a fantázianév lehet pl. személyről, településről is elnevezve) is rendelkeznek a hagyományos latin besorolás mellett.

A leghíresebb növénynemesítő Márk Gergely rózsafajtáit a Trianonban elszakított és a jelenlegi Magyarország városairól, földrajzi helyekről, történelmi személyiségekről, a magyar szentekről és híres emberekről nevezte el. Feleségének, aki minden tekintetben segítette a munkáját, a „Mami” nevű fajtát nemesítette.

Ízelítő néhány nemes szőregi fajtából:

<http://szoregirozsa.hu/rozsa/ady-endre-emleke/>

<http://szoregirozsa.hu/rozsa/apaczai-csere-janos-emleke/>

<http://szoregirozsa.hu/rozsa/dobo-istvan-emleke/>

Linktár

Szalóky István: A szegedi faiskolák története. Bp., 1955, 15. old.

Péter László: A szőregi kertészet úttörői. In.: Péter, László: Szőregi délutánok. Írások Szegedről. Budapest, 1994

Termékleírás: Szőregi rózsatő, Oltalom alatt álló földrajzi jelzés (OFJ) lajstromozási kérelemhez, Szőregi Virág-Dísznövény ÁFÉSZ, Szeged-Szőreg, 2010. december.

A BIZOTTSÁG 678/2012/EU VÉGREHAJTÁSI RENDELETE (2012. július 16.), Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L198/4, 2012.07.25.

<http://szoregirozsza.hu>

<http://www.rozsza-szoreg.hu/>

<http://rozsannep.hu/>

<http://www.rozsamarkgergely.hu/>

<http://www.szegedvaros.hu/ertektar/7919-szregi-rozsat.html>

<http://www.balintgazda.hu/minden-heten-szuret/junius/rozsza.html>

